

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНИХ НАУК
КАФЕДРА ІСТОРІЇ та МЕТОДИКИ її НАВЧАННЯ**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Україна в європейській історії та культурі

освітній ступінь бакалавр
(назва освітнього ступеня)

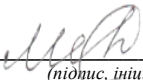
галузь знань усіх галузей знань
(шифр і назва галузі знань)

**спеціальність
(спеціалізація)** усіх спеціальностей
(код і назва спеціальності (предметної спеціальності або спеціалізації))

тип дисципліни обов'язкова
(обов'язкова / вибіркова / факультативна)

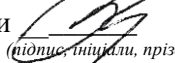
ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньо-професійної програми

_____ Т.К. Метіль
(підпис, ініціали, прізвище)

РЕКОМЕНДОВАНО:

кафедрою історії та методики навчання
протокол № _1_ від 31.08.2021 р.

Завідувач кафедри В.В. Дроздов
(підпис, ініціали, прізвище)

ПОГОДЖЕНО:

Голова ради з якості вищої освіти факультету
Української філології та соціальних наук

_____ Н.О. Гончарова
(підпис, ініціали, прізвище)

Розробники програми: Башли Маргарита Іванівна кандидат
історичних наук, доцент кафедри історії та методики навчання.

Рецензенти програми: Церковна Віра Георгіївна, кандидат
історичних наук, завідувач кафедри української і всесвітньої історії та
культури.

1. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна	Заочна
Кількість кредитів: 4	<i>Лекції:</i>	
	26	6
Модуль: 1	<i>Практичні заняття:</i>	
Загальна кількість годин: 120	-	-
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом: 1	<i>Лабораторні заняття:</i>	
	-	-
Семестр: 1	<i>Семінарські заняття:</i>	
	22	6
Тижневе навантаження (год.):	<i>Консультації:</i>	
- аудиторне: 2	-	-
- самостійна робота: 6	<i>Індивідуальні заняття:</i>	
Форма підсумкового контролю: залік	-	-
Мова навчання: українська	<i>Самостійна робота:</i>	
	72	108

2. МЕТА ДИСЦИПЛІНИ

Предметом навчальної дисципліни «Україна в європейській історії та культурі» є вивчення основних історичних подій та фактів, які мали визначальний вплив на політичні, соціальні, економічні та культурні взаємостосунки між Україною та країнами Європи.

Метою навчальної дисципліни «Україна в європейській історії та культурі» є вивчення історичної ретроспективи взаємин України з державами європейського світу з часів Київської Русі по теперішній час, ролі та місця України у світовому та загальноєвропейському цивілізаційному контексті, основних історичних процесів і подій вітчизняної та європейської історії.

Міждисциплінарні зв'язки: проблематика курсу пов'язана з дисциплінами «Українська мова», «Історія держави і права України», «Історія держави і права зарубіжних країн».

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів компетентностей та програмних результатів навчання відповідно до освітньо-професійних програм «Право».

Інформація про компетентності та відповідні їм програмні результати навчання за дисципліною

Шифр компетентності	Компетентності	Шифр програмних результатів	Програмні результати навчання

		т і в	
Загальні компетентності (ЗК)			
ЗК7.	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями	ПРН2	Здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання
ЗК10.	Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).	ПРН10	Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, правильно вживаючи правничу термінологію
ЗК12.	Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.	ПРН3.	Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел;
ЗК13.	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку права, його місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій	ПРН13	Пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту;
ЗК 14	Цінування та повага різноманітності і мультикультурності	ПРН10	Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, правильно вживаючи правничу термінологію
СК 3	Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи	ПРН13	Пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту;

Матриця відповідності компетентностей результатам навчання за

дисципліною Шифр компете нтності	Результати навчання			
	Знання	Уміння	Комунікація	Автономність та відповідальність
ЗК7	ПРН2	ПРН2		ПРН2
ЗК10			ПРН10	ПРН10
ЗК 12	ПРН3.		ПРН3.	ПРН3.
ЗК 13		ПРН3.	ПРН3.	ПРН13
ЗК 14	ПРН10		ПРН10	
СК 3	ПРН13	ПРН13		ПРН13

4. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назви тем	Кількість годин (денна форма навчання)							Кількість годин (заочна форма навчання)						
		Аудиторні	Лекції	Семинарські (практичні)	Лабораторні	Консультації	Індивідуальні заняття	Самостійна робота	Аудиторні	Лекції	Семинарські (практичні)	Лабораторні	Консультації	Індивідуальні заняття	Самостійна робота
1.	Процес державотворення у Західній Європі і становлення Старокиївської держави.	4	2	2	-	-	-	6	4	2	2	-	-	-	10
2.	Україна-Русь у європейському соціально-політичному просторі в кінці X – середині XII ст.	4	2	2	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	6
3.	Культурний розвиток давньої Русі-України в контексті середньовічної культури.	4	2	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	4
4.	Утворення національних держав у Західній Європі. Галицько-Волинське князівство у політичному процесі Центральної Європи.	4	2	2	-	-	-	6	4	2	2	-	-	-	10
5.	Станово-представницькі монархії в Європі. Еволюція українського суспільства у складі Великого князівства Литовського (XV ст.).	2	2	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	10
6.	Початок Нового часу і соціально-політичний розвиток України в кінці XV – XVI ст. Реформація і контрреформація, їх відгомін в Україні.	4	2	2	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	10
7.	Західна Європа і	4	2	2	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	6

	Україна у першій половині XVII ст. Вплив західноєвропейських суспільно-політичних процесів на Україну у першій половині XVII ст.														
8.	Розвиток української культури у XV – XVIII ст. Західноєвропейські впливи в духовному житті.	4	2	2	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	10
9.	Національно-визвольна боротьба українського народу у 1648-1657 рр. і європейський світ.	4	2	2	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	10
10.	Тенденції суспільно-політичного розвитку в країнах Західної і Центральної Європи і Україна (друга половина XVII – XVIII ст.).	4	2	2	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	12
11.	Україна і Європейський світ у XIX ст.	4	2	2	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	8
12.	Соціально-політичні й економічні процеси в Європі і Україні у XX – на початку XXI ст. Європейська інтеграція та Україна.	6	4	2	-	-	-	6	4	2	2	-	-	-	8
Проміжний контроль		-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	4
Разом:		48	26	22	-	2	-	72	12	6	6	-	-	-	108

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

5.1. Зміст навчальної дисципліни за темами

Тема 1. Процес державотворення у Західній Європі і становлення Старокиївської держави.

Падіння Римської імперії. Велике переселення народів і зародження ранньофеодальних держав в Європі. Розвиток феодальних відносин у «варварських королівствах» Західної Європи. Франкська імперія. Проблеми слов'янського етногенезу. Початки державотворення у східних слов'ян. Утворення Старокиївської держави. Її місце в європейському світі за часів

перших Рюриковичів. Християнство за часів раннього середньовіччя як фактор первинного об'єднання феодальної Європи.

Тема 2. Україна-Русь у європейському соціально-політичному просторі в кінці X – середині XII ст.

Політичний розвиток Київської держави доби Володимира і Ярослава Мудрого. Хрещення України-Руси як фактор «європеїзації» давньоруського суспільства. Посилення зв'язків Київської держави з європейським світом.

Тема 3. Культурний розвиток давньої Русі-України в контексті середньовічної культури.

Культурний розвиток давньої Русі-України в контексті середньовічної європейської культури. Каролінгський ренесанс, оттонівське відродження. Зародження міської культури. Культура проторенесансу, її прояви в Україні.

Тема 4. Утворення національних держав у Західній Європі. Галицько-Волинське князівство у політичному процесі Центральної Європи.

Розвинуте феодальне суспільство в Західній Європі. Розпад Київської держави. Галицько-Волинське князівство як фактор формування моноетнічної української державності. Комунальні революції в Західній Європі. Проникнення західних впливів у міське життя України. Держава Романовичів у політичному процесі Центральної Європи. Українська державність XIV ст.

Тема 5. Станово-представницькі монархії в Європі. Еволюція українського суспільства у складі Великого князівства Литовського (XV ст.).

Спроби церковної унії з Римом. Піднесення престижу великих князів литовських в Європі, спроби коронації. Позиція українського панства. Боротьба феодально-аристократичних угруповань у XV ст. Держава Олельковичів і західний світ.

Тема 6. Початок Нового часу і соціально-політичний розвиток України в кінці XV – XVI ст. Реформація і контрреформація, їх відгомін в Україні.

Перехід від середньовічної станової монархії до абсолютизму. Спроби зміцнення великокняжої влади у Великому князівстві Литовському. Формування буржуазних відносин. Фільваркова система. Соціальні протести в Європі і Україні. Виникнення козацтва, його роль в зародженні буржуазних відносин в Україні. Реформація і контрреформація. Їх прояви в Україні. Інтеграція українських земель у польській державі. Загострення національно-релігійних і соціальних суперечностей наприкінці XVI ст.

Тема 7. Західна Європа і Україна у першій половині XVII ст. Вплив західноєвропейських суспільно-політичних процесів на Україну у першій половині XVII ст.

Вплив нідерландської революції на поширення релігійної та національної свободи. Українські і польські антитринітарії у Голландії. Участь українців у Тридцятилітній війні в Європі.

Тема 8. Розвиток української культури у XV – XVIII ст. Західноєвропейські впливи в духовному житті.

Початок і розвиток ренесансу в країнах і Західної Європи. Утвердження гуманістичної культури на українських землях. Острозька академія – осередок ренесансної культури в Україні.

Тема 9. Національно-визвольна боротьба українського народу у 1648-1657 рр. і європейський світ.

Соціально-економічні передумови визвольної війни. Визвольні рухи в Європі і український контекст. Реакція в країнах Європи на події в Україні. Нова українська державність і європейський світ. Західноєвропейський вектор політичної орієнтації Б. Хмельницького.

Тема 10. Тенденції суспільно-політичного розвитку в країнах Західної і Центральної Європи і Україна (друга половина XVII – XVIII ст.).

Розвиток європейської політичної системи. Боротьба за збереження української державності після смерті Б. Хмельницького. Спільне і відмінне наслідків буржуазних революцій в Англії і Нідерландах та в Україні. Система абсолютизму і намагання посилення інституту гетьманства. Перехід до епохи Просвітництва в Європі. Доба гетьмана Мазепи. Боротьба з російським орієнтальним деспотизмом.

Тема 11. Україна і Європейський світ у XIX ст.

Вплив ідей Великої французької революції на український суспільно-політичний рух (перша чверть XIX ст.). Україна у планах Наполеона. Кримська війна і українська проблема. Загострення російсько-німецьких відносин у 70-80 рр. і український національний рух. Проблема Королівства Київського за проектом Бісмарка.

Тема 12. Соціально-політичні й економічні процеси в Європі і Україні у XX – на початку XXI ст. Європейська інтеграція та Україна.

Соціально-економічна та політична ситуація в Європі на початку XX ст. Перша світова війна і Україна. Українсько-Європейські відносини в міжвоєнний період. Друга світова війна в Європі та Україні. Україна за доби Радянського Союзу. Українсько-європейські стосунки доби незалежності України.

5.2. Тематика семінарських занять

ТЕМА 1. Хрещення України-Русі як фактор європеїзації давньоруського суспільства.

ТЕМА 2. Культура Київської Русі.

ТЕМА 3. Держава Романовичів у другій половині XIII – XIV ст., її участь у політичному процесі Центральної Європи.

ТЕМА 4. Зростання могутності Великого князівства Литовського.

ТЕМА 5. Реформація і контрреформація, їх прояви в Україні.

ТЕМА 6. Вплив західноєвропейських суспільно-політичних процесів на Україну у I половині XVII ст.

ТЕМА 7. Україна в останні роки гетьманування Б. Хмельницького.

ТЕМА 8. Доба гетьмана Мазепи у європейському контексті.

ТЕМА 9. Україна і європейський світ у XIX ст.

ТЕМА 10. Соціально-політичні й економічні процеси в Європі і Україні у ХХ – на початку ХХІ ст.

ТЕМА 11. Європейська інтеграція та Україна.

5.3. Організація самостійної роботи студентів

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин	Форми звітності
1.	Підготовка до лекційних та семінарських занять	20 (26)	Конспект
2.	Підготовка до проміжного контролю	4 (4)	Модульна контрольна робота
3.	Виконання індивідуальних завдань: - складання термінологічного словника; - підготовка усноісторичного дослідження; - підготовка до презентації результатів дослідження.	16 (28) 16 (26) 16 (24)	Термінологічний словник Усноісторичне дослідження Презентація
	Разом	72 (108)	

Тематика індивідуальних завдань

Ключові слова для термінологічного словника:

Автохтон, варяги, віче, вотчина, данина, десятина, дружина, етногенез, закупи, ізгої, кіммерійці, князь, полюддя, рядовичі, тризуб, холопи, християнство, челядь, язичництво, баскак, Золота Орда, натуральне господарство, феодал, ярлик, братства, братські школи, воеводство, Магдебурзьке право, магістрат, унія, фільварок, шляхта, булава, бунчук, Військо Запорозьке низове, Дике поле, зимівник, городові(міські, волосні) козаки, Кіш, клейноди, кошовий отаман, курінь, паланка, реєстрові козаки, козацька рада, старшина, уходники, універсали, чайка, ясир, генеральна старшина, генеральний бунчужний, генеральний писар, генеральний осавул, генеральний підскарбій, генеральний суддя, Гетьманщина, автономія, конституція, Малоросійський приказ, Малоросійська колегія, опозиція, Руїна, суверенітет, гайдамаки, закріпачення селян, Коліївщина, опришки, декабристи, дворові люди, викупна операція, земства, народники, народовці, москвофіли, національне відродження, промисловий переворот, анексія, Антанта, більшовизм, демократія, Державна Дума, Троїстий союз, синдикат, фінансова олігархія, політична партія, Центральна Рада, Директорія, Гетьманський переворот, авторитарний режим, «воєнний комунізм», терор, тоталітарний режим, п'ятирічка, агресія, гетто, депортація, нацизм, репарації, фашизм, Холокост, «відлига», волюнтаризм, десталінізації, гласність, плюралізм, шістдесятники, діаспора, парламентаризм, парламентська фракція, правова держава, толерантність, унітарна держава.

Культура, матеріальна культура, духовна культура, світова культура, національна культура, міф, анімізм, тотемізм, фетишизм, магія, синкретизм, есхатологія, космологія, фольклор, язичництво, патерик, агіографія, четьї, мінеї, палей, хрестово-купольний храм, фреска, мозаїка, апокрифи, романський стиль, мозаїка, чернь, зернь, скань, філігрань, неф, гуманізм, колегіум, академія, теоцентризм, антропоцентризм, цех, корпорація, схоластика, вертеп, «сім вільних мистецтв», тривіум, квадріум, готика,

балаган, інтермедія, декан, абітурієнт, вітраж, скрипторій, лицарство, партесний спів, секуляризація, механіцизм, деїзм, бароко, рококо, просвітництво, енциклопедизм, «філософи-просвітники», класицизм, романтизм, сентименталізм, станкова графіка, псевдороманський стиль, батальний живопис, утилітаризм, реалізм, модернізм, модернізація, натуралізм, абстракціонізм, імпресіонізм, символізм, декаданс, конструктивізм, імажинізм, сюрреалізм, авангардизм, примітивізм, дадаїзм, експресіонізм, кубізм, футуризм, сюрреалізм, еkleктика, необароко, соцреалізм, симулякр, концептуальне мистецтво, інсталяція, андеграунд, поп-арт, соц-арт, колаж, мінімалізм, перформанс, хепенінг, «критичний реалізм», постконцептуалізм, фовізм, гіперреалізм, кітч.

Усноісторичне дослідження

Студенти проводять анкетування трьох осіб-очевидців подій на тему: «Друга світова війна та голод у Південній Бессарабії (1939-1947 рр.)». Методичні вказівки, угода про безоплатну передачу фонозапису, заява на використання матеріалів інтерв'ю, анкета респондента, паспортний лист до інтерв'ю представлені на сайті ІДГУ (<http://idgu.edu.ua/science>) у розділі «Центр усної історії».

Результати власного усноісторичного дослідження студенти презентують на семінарському занятті (обсяг презентації – не менше 12 слайдів).

6. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

6.1. Форми поточного контролю: семінарські заняття, індивідуальні завдання.

6.2. Форми проміжного контролю: модульна контрольна робота.

6.3. Форми підсумкового контролю: екзамен.

7. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Під час поточного контролю оцінюються відповіді студента на семінарських заняттях, результати самостійної роботи з науковою літературою, а також якість виконання студентом індивідуального завдання у вигляді термінологічного словника, усноісторичного дослідження та його презентації.

Модульна контрольна робота проводиться в письмовій формі та включає два теоретичні питання, відповіді на які дають можливість оцінити рівень оволодіння теоретичним матеріалом.

Зразок варіанту модульної контрольної роботи:

1. Участь українців у Тридцятилітній війні в Європі.
2. Українсько-європейські стосунки доби незалежності України.

8. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

8.1. Шкала та схема формування підсумкової оцінки

Переведення підсумкового балу за 100-бальною шкалою оцінювання в підсумкову оцінку за традиційною шкалою

Підсумковий бал	Оцінка за традиційною шкалою
90-100	зараховано
70-89	
51-69	
1-50	не зараховано

Схема розподілу балів

Максимальна кількість балів	70 балів (поточний контроль) — середньозважений бал оцінок за відповіді на семінарських заняттях та виконання індивідуальних завдань, який переводиться у 100-бальну шкалу з ваговим коефіцієнтом. (0,7)	30 балів (проміжний контроль) - за результатами виконання
Мінімальний пороговий рівень	35 балів (поточний контроль)	16 балів (проміжний контроль)

8.2. Критерії оцінювання під час аудиторних занять

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
5 балів	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
4 бали	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
3 бали	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні формули, рівняння, закони. Не здатний до глибокого,

	всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
2 бали	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.
1 бал	Оцінюється робота студента, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.
0 балів	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

8.3. Критерії оцінювання індивідуальних завдань

Вид	Максимальна кількість балів
Термінологічний словник	5
Усноісторичне дослідження	10
Презентація	5

Критеріями оцінювання *термінологічного словника* є вміння студента тезово викласти зміст термінів. Оцінювання *усноісторичного дослідження* здійснюється за такими критеріями: самостійність та оригінальність дослідження, виконання поставлених автором завдань, здатність здійснювати узагальнення на основі опрацювання теоретичного матеріалу та відсутність помилок при оформленні роботи. Критеріями оцінювання *презентації* є її відповідність змісту доповіді студента за матеріалами дослідження та оригінальність візуального представлення.

8.4. Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Максимальна кількість балів за відповідь на 1 питання складає 5 балів. Критеріями оцінювання є: повнота відповіді, здатність критичного аналізу теоретичного матеріалу, вміння наводити аргументи та робити висновки.

8.5. Критерії оцінювання під час підсумкового контролю

Підсумкова оцінка для заліку виставляється за результатами поточного, проміжного контролю.

9. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби для демонстрування презентацій (ноутбук, проектор).

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

10.1. Основні джерела

1. Бажан О.Г., 2008. Історія України: навчальний посібник К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія».
2. Білоцерківський В.Я., 2007. Історія України: навчальний посібник. К: Центр учбової літератури.
3. Богуцький Ю.П., 2007. Українська культура в європейському контексті. К.: Знання.
4. Борисенко В., 2015. Історія культури України XVII ст.: навчальний посібник. К.: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова.
5. В'ятрович В. Україна, 2014. Історія з грифом «Секретно». Харків.
6. Висоцький О.Ю., 2009. Історія української культури: навчальний посібник. Дніпропетровськ: НМетАУ.
7. Дещинський Л.Є., 2008. Історія української та зарубіжної культури: підручник для студ. вищих навч. закл. Львів: Бескід Біт.
8. Жінки Центральної та Східної Європи у Другій світовій війні. Збірник наукових праць. К., 2015.
9. Заблоцька К.В., 2001. Українська і зарубіжна культура: навчальний посібник. Донецьк: Східний видавничий дім.
10. Зінченко О., В'ятрович В., Майоров М., 2016. Війна і міф. Невідома Друга світова війна. Харків.
11. Калакура Я.С., Рафальський О.О., Юрій М.Ф., 2017. Ментальний вибір української цивілізації. К.: Генеза.
12. Лазарович М.В., 2013. Історія України: навчальний посібник. К.: Стереотип.
13. Литвин В.М., 2006. Історія України. К.: Знання.
14. Мельник А.І., 2018. Історія України. Навчальний посібник.
15. Мишик Ю., Бажан О., 2015. Історія України. К.: Кліо.
16. Пальм Н.Д., 2013. Історія української культури: навчальний посібник. Харків: Вид-во ХНЕУ.
17. Плохій С., 2016. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. Харків.
18. Ранньомодерна Україна на перехресті цивілізацій, культур, держав та регіонів. Відп. ред. В. Смолій. К.: Інститут історії України НАН України, 2014.
19. Скрипник М.О., 2003. Історія України: навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури.
20. Темко Г.Д., 2002. Історія України: посібник. К.: Вид. центр «Академія».
21. Україна – європейська країна. К.: Балтія-Друк, 2015.
22. Фігурний Ю., 2004. Історичні витоки українського лицарства. К.: Вид. дім. «Стилос».
23. Хома І.Я. Історія української культури: навчальний посібник. Львів: Вид-во Львів. політехніки.
24. Шейко В.М., 2009. Історія української культури: навчальний посібник К.: Кондор.
25. Шейко В.М., Білоцерківський В.Я., 2010. Історія української культури: навчальний посібник. К.: Знання.
26. Яковенко Н., 2005. Нариси історії середньовічної та ранньомодерної України. К.: Критика.

10.2. Допоміжні джерела

1. Бондар Г.А., 2011. Новітня історія України (1914 – 2008 рр.). К.: Знання.
2. Веселовська Г.І., 2010. Український театральний авангард. К.: Фенікс.
3. Ветрова Г.В., 2010. Україна: нові часи. Посібник для студентів-заочників. Ізмаїл: СМІЛ.
4. Гирич І., 2014. Українські інтелектуали і політична окремішність (середина XIX – початок XX ст.). К.: Укр. Письменник.

5. Гісем О.В., 2010. Історія України. Опорні схеми, таблиці, коментарі. Кам'янець-Подільський: Абетка.
6. Дацків І.Б. Дипломатичні стосунки Директорії УНР із радянськими урядами Росії та України. УІЖ. 2009. № 3. С. 108-122.
7. Дворнік Ф., 2000. Слов'яни в Європейській історії та цивілізації. К.: Дух і Літера.
8. Дізанова А.В., 2004. Нариси історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. Одеса: Астропринт.
9. Єрмакова Н., 2012. Березільська культура: Історія, досвід. К.: Фенікс.
10. Єрмолаєв В.М., 2005. Вищі представницькі органи влади в Україні (історико-правове дослідження). Х.: Право.
11. Забужко О., 2007. Notre Damed'Ukraine: Українка в конфлікті міфологій. К.: Факт.
12. Забужко О., 2009. Філософія української ідеї та європейський контекст: франківський період. К.: Факт.
13. Забужко О.С., 2009. Шевченків міф України. Спроба філософського аналізу. К.: Факт.
14. Зубавіна І.Б., 2007. Кінематограф незалежної України: тенденції, фільми. К.: ФЕНІКС.
15. Іванова Л.Г., 2007. Україна між Сходом і Заходом – до проблеми становлення національної ідеї в українській суспільно-політичній думці в контексті східноєвропейського розвитку (І половина XIX ст.). К.: НПУ ім. М.Драгоманова.
16. Ісаєвич Я., 2002. Українське книговидання: витоки, розвиток, проблеми. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.
17. Іщенко О.С. Володимир Мономах в українській історичній пам'яті. УІЖ. № 1 (520). 2015. С. 11-25.
18. Карпов А.В., 2008. Язычество, христианство, двоеверие: религиозная жизнь Древней Руси в IX – XI веках. СПб.: Алатая.
19. Коцур А.П., 2008. Історія України від найдавніших часів до сьогодення. Збірник документів і матеріалів. Київ-Чернівці: Книги – XXI.
20. Кульчицький С.В., 2009. Коли і як відбулося возз'єднання Західної України з УРСР. УІЖ. 2009. № 5. С. 121-139.
21. Купчинський О., 2013. Наукове товариство ім. Шевченка: дослідження, матеріали. Вибрані статті та повідомлення. 140-річчю Наукового товариства ім. Шевченка присвячується. Львів.
22. Мартинов А.Ю. Українсько-німецькі відносини: політика, дипломатія, економіка. 1918 – 1933 рр. УІЖ. 2009. № 3. С. 226-228.
23. Нагорна Л.П., 2014. Історична культура: концепт, інформаційний ресурс, рефлексивний потенціал. К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса.
24. Наєнко М.К., 2008. Художня література України: Від міфів до модерної реальності. К.: Просвіта.
25. Однороженко О., 2011. Українська (руська) еліта доби Середньовіччя і раннього Модерну: структура та влада. К.: Темпора.
26. Плохій С., 2015. Походження слов'янських націй. Домодерні ідентичності в Україні, Росії та Білорусі. К.: Критика.
27. Протас М.О., 2006. Українська скульптура XX століття. К.: Інтертехнологія.
28. Селівоненко А. Політика Гетьманщини стосовно Запорозької Січі (1658–1667 рр.). Український історичний збірник. 2009. Вип. 12. С. 60-65.
29. Сидоренко В.Д., 2008. Візуальне мистецтво від авангардних зрушень до новітніх спрямувань: Розвиток візуального мистецтва України XX – XXI століть. К.: ВХстудіо.
30. Смолій В. Українська національна революція XVII ст. (1648 – 1676 рр.). К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія».

31. Тимченко Р. Причини та передумови укладання акту злуки 22 січня 1919 р. Український історичний збірник. 2008. Вип. 11. С. 203-212.
32. Турченко Ф.Г. Утворення Української Центральної Ради: джерела та їх інтерпретації. УІЖ. № 2. 2007. С. 63–77.
33. Яковенко Н., 2012. Дзеркала ідентичності. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI – початку XVIII століття. К.: Laurus.

10.3. Інтернет-ресурси

1. <http://izbornyk.org.ua/> – бібліотека текстів з історії української культури, першоджерела з історії української літератури та мови, історії України
2. <http://poetry.uazone.net/> – бібліотека української поезії
3. <http://elib.nplu.org/> – бібліотека «Культура України»
4. <http://mari.kiev.ua/> – Інститут проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України
5. <http://etnolog.org.ua/> – Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського НАНУ
6. <http://k-ua.net/> – сайт «Культура України»
7. http://kultura.ho.ua/books_ku.htm – Культурологічна бібліотека
8. <http://history.franko.lviv.ua/> – історія України
9. <http://litopys.org.ua/hrushrus/iur.htm> – Грушевський М. Історія України-Руси
10. <http://www.history.vn.ua/> – електронна бібліотека з історії України та всесвітньої історії